

Inrikesministeriet

Ärende: Utlåtande av Svenska Finlands folkting om utkast till handlingsplan för jämställdhet och likabehandling inom räddningsväsendet

Hänv: Inrikesministeriets begäran om utlåtande 24.5.2021, VN/6181/2021

Svenska Finlands folkting tackar för ministeriets begäran om utlåtande gällande utkastet till handlingsplan för jämställdhet och likabehandling inom räddningsväsendet. Folktinget tar ställning till utkastet i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag att främja den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003).

Rätten till likabehandling hör till vars och ens grundläggande rättigheter. Myndigheterna har en lagstadgad skyldighet att främja likabehandling, och varje myndighet ska ha en plan för de åtgärder som behövs. Från språkligt perspektiv är tillgodoseendet av språkliga rättigheter och likabehandling av den svensk- och finskspråkiga befolkningen centrala frågor, som är viktiga att beakta också i handlingsplanen för jämställdhet och likabehandling. Ingen får diskrimineras på grund av språk, vilket även bekräftas i ett beslut av diskriminerings- och jämställdhetsnämnden år 2020 (Dnr 616/2018, 14.5.2020).

Räddningsmannautbildning på svenska

Utkastet till handlingsplan innehåller ett åtgärdsförslag, enligt vilket ett tillräckligt utbildningsutbud på både finska och svenska bör säkerställas inom ministeriets pågående utbildningsreform (kapitel 3.5).

Folktinget understöder åtgärdsförslaget och anser att det är motiverat att närmare diskutera utbildningens betydelse. Ett tvåspråkigt räddningsverk har en lagstadgad skyldighet att tillgodose invånarnas rätt till räddningstjänster på finska och svenska, vilket samtidigt främjar likabehandling av språkgrupperna. Heltidsanställd yrkespersonal som kan svenska har en nyckelposition i detta avseende. För att trygga tillgången till svenskkunnig yrkespersonal är det viktigt att ministeriet går in för att ordna regelbunden räddningsmannautbildning på svenska inom de tvåspråkiga områdena.

Svenskspråkig utbildning inom räddningsväsendet ordnades senast år 2012, vilket har resulterat i en stor brist på svenskkunnig yrkespersonal. Det mest akuta behovet gäller räddningsmän som kan svenska. Det här är en mycket angelägen fråga också för landskapet Åland.

Bristen på svenskkunnig heltidspersonal har också inverkat direkt på möjligheterna att rekrytera utbildare till kurser för avtalspersonal på svenska. Orsaken till detta är att de allra flesta utbildarna på kurserna för avtalsbrandkårer är heltidsbrandmän och underbefäl.

Folktinget understryker att det är viktigt att uppnå en långsiktig lösning på denna fråga. Folktinget har i en skrivelse till inrikesminister Maria Ohisalo (15.12.2020) föreslagit att den lagstadgade skyldigheten att ordna räddningsmannautbildningen på svenska överförs permanent från Räddningsinstitutet i Kuopio till Helsingfors räddningsskola, så att staten samtidigt övertar finansieringen av utbildningen. Räddningsskolan bör därtill ges rätt att vid behov ordna utbildningen på svenska utanför Helsingfors. Det här bidrar samtidigt till att underlätta behovet av utbildad heltidspersonal inom räddningsväsendet överlag, vilket utgör en central utmaning för räddningsväsendet framöver.

Folktinget föreslår:

- **att handlingsplanens åtgärdsförslag kompletteras med att regelbunden räddningsmannautbildning på svenska inom de tvåspråkiga områdena är en förutsättning för att räddningsväsendet ska kunna trygga tillgången till heltidsanställd yrkespersonal som kan svenska.**

Rätten att delta i beredningen av ärenden

Till myndigheternas skyldighet att främja likabehandling hör att de ska bedöma hur likabehandling uppnås till exempel vid beredning av ärenden (RP 19/2014 rd, s. 64).

Folktinget har deltagit i inrikesministeriets höranden två gånger under våren 2021. Det första hörandet gällde jämställdhet och likabehandling inom räddningsväsendet och genomfördes i sin helhet på finska (mars 2021). Som uppföljning av detta utarbetades det aktuella utkastet till handlingsplan, som finns endast i finskspråkig version. Det andra hörandet gällde jämställdhet och likabehandling inom ministeriets verksamhet och var föredömligt tvåspråkigt (maj 2021).

Folktinget hänvisar till att det aktuella utkastet till handlingsplan är ett exempel på att beredningsmaterial inom räddningsväsendet i högre utsträckning borde innehålla information på svenska, även när detta inte uttryckligen föreskrivs i lag. Med tanke på den svenskspråkiga befolkningens rätt att delta i och påverka beredningen av ärenden är det viktigt att det centrala innehållet i utkasten till utredningar, strategier, handlingsplaner och motsvarande finns tillgängligt i tillräcklig utsträckning också på svenska. Det här är samtidigt ett sätt att främja en faktisk likabehandling av den svensk- och finskspråkiga befolkningen. Frågan har en direkt betydelse även för intressentgrupper med svenska som arbetspråk och för landskapet Åland, eftersom skriftväxlingsspråket mellan Åland och statens myndigheter är svenska.

Folktinget föreslår:

- **att handlingsplanen kompletteras med att den svenskspråkiga befolkningens rätt att delta i beredningen av ärenden förutsätter att behovet av information på svenska beaktas i tillräcklig utsträckning i ministeriets beredningsmaterial. Detta främjar även en faktisk likabehandling av den svensk- och finskspråkiga befolkningen.**

Räddningsväsendets kommunikation

I utkastet till handlingsplan anges att det är viktigt att beakta skyldigheten att använda båda nationalspråken i räddningsväsendets kommunikation (kapitel 3.7). Räddningsväsendet ska därtill beakta kraven på tillgänglighet i all kommunikation.

Folktinget omfattar dessa skrivningar och konstaterar att de är viktiga förutsättningar också när det gäller att främja en faktisk likabehandling av den svensk- och finskspråkiga befolkningen. Enligt språklagen ska den information som tvåspråkiga myndigheter riktar till allmänheten ges på finska och svenska. Väsentlig information ska ges samtidigt på båda språken. Det är av central vikt att det beviljas tillräckliga resurser bland annat för översättning, så att detta är möjligt också i praktiken.

En av räddningsväsendets viktigaste uppgifter är att förebygga olyckor, och räddningsväsendets myndigheter ska handleda, ge råd till och upplysa invånare samt andra aktörer om deras skyldigheter enligt räddningslagen. En förutsättning för detta är att ett tvåspråkigt räddningsverk har språkkunnig personal i tillräcklig omfattning, som sköter uppgifterna och kommunicerar med de enskilda invånarna på deras språk, svenska eller finska. Detta framhäver ytterligare behovet av regelbunden räddningsmannautbildning på svenska.

Det är vidare motiverat att ge exempel på vad behovet av kommunikation på nationalspråken och kraven på tillgänglighet kan innebära i praktiken.

Varningsmeddelanden

- Räddningsmyndigheterna har en lagstadgad skyldighet att utfärda varningsmeddelanden på både finska och svenska. Det är av central vikt att dessa varningar till befolkningen ges samtidigt på båda språken.

Räddningsväsendets servicenivå

- Ett viktigt styrdokument för verksamheten är beslutet om räddningsväsendets servicenivå, som fattas av välfärdsregionens fullmäktige. I tvåspråkiga välfärdsregioner bör räddningsväsendets lagstadgade skyldighet att säkerställa invånarnas språkliga rättigheter ingå i beslutet. Det är därtill viktigt att genom till exempel språkprogram precisera hur de språkliga rättigheterna ska förverkligas i praktiken, något som samtidigt främjar likabehandlingen av invånarna. Ett exempel på god praxis är det språkprogram som Egentliga Finlands räddningsverk antog våren 2018.

Digital information

- Ett exempel på behovet av kommunikation på nationalspråken är ministeriets nyhetsmeddelande på webben om att man kartlägger kundernas erfarenheter av räddningsväsendets övervakningstjänster genom en kundenkät (24.5.2021). Svaren används för att utveckla de kundorienterade tjänsterna och räddningsväsendets e-tjänster. Nyheten publicerades endast i finskspråkig version (på svenska 8.6.2021), och det framgick inte heller att man hade möjlighet att besvara enkäten på svenska. Främjande av likabehandling skulle förutsätta att ministeriet hade publicerat nyheten samtidigt på båda språken. Detta skulle också ha underlättat ministeriets möjligheter

att dra nytta av svenskspråkiga personers erfarenheter av övervakningstjänsterna fullt ut när man utvecklar verksamheten.

Språklig tillgänglighet

- Användningen av klarspråk på svenska i räddningsväsendets information främjar den språkliga tillgängligheten för alla som tar del av informationen. Det är viktigt att klarspråk på svenska och finska utvecklas samtidigt. Det är också motiverat att utreda behovet av information på lätt svenska och teckenspråk för att räddningsväsendet ska kunna bemöta olika kundgruppers behov. När det gäller teckenspråk är det väsentligt att man beaktar det finlandssvenska teckenspråket jämsides med det finska teckenspråket.

Alternativ till digitala tjänster

- Även om användningen av digitala tjänster kan ses om en positiv utveckling som främjar jämlikheten mellan användarna, så kommer det också framöver att finnas personer som inte har digitala kunskaper eller som i övrigt saknar faktiska möjligheter att använda digitala tjänster. Varje enskild person ska ha rätt att välja om han eller hon kommunicerar med en myndighet via digitala tjänster eller på annat sätt. Om en myndighet erbjuder endast digitala tjänster äventyras enskilda personers tillgång till rättsskydd, vilket kan stå i konflikt med jämlikhetsbestämmelserna i 6 § 2 mom. i grundlagen (RP 190/2017 rd, s. 20).

Folktinget föreslår:

- **att handlingsplanen kompletteras med dessa ställningstaganden som utgångspunkt för det fortsatta arbetet för jämställdhet och likabehandling inom räddningsväsendet.**

Helsingfors den 30 juni 2021

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Sandra Bergqvist
folktingsordförande

Christina Gestrin
folktingssekreterare

Mats Brandt
ordförande
Folktingets förvaltningsutskott

Kristina Beijar
sakkunnig i förvaltningsärenden